

Milli iradənin və birliyin rəmzi

Xalqımızın kökləri minilliklərə gedib çıxan qədim və zəngin dövletlilik tarixinin ən parlaq səhifələrindən biri olan 2020-ci il sentyabrın 27-də Vətən müharibəsindən başlanmasından beş il keçir. 27 sentyabr milli birlik, milli layəqət və milli iradə rəmzi olan Anım Günüdür. Hələ 2003-cü il oktyabrın 15-də Prezident and içərək İlham Əliyev Azərbaycan torpaqlarının bir qarışının düşməni işğal altında qalmayacağını, necə olursa-olun azad edəcəyini demişdi. Hakimiyyətə gəldiyinin 20-ci ilində - 2023-cü il oktyabrın 15-də cənab İlham Əliyev Xankəndidə dövlət bayramımızı ucaaltmağa söylədləklərini yerinə yetirdi. Artıq Azərbaycan ərazisində işğalçı qüvvələr və xarici qoşunlar yoxdur, dövlət suverenliyi tam bərpa edilib. Baş verməsi hadisələrən əhəmiyyətini bilməkdən ötrü bir sıra suallar cavablandırılmışdır: 1988-ci ildən sonra millətimizin istəyi nə idi və necə yerinə yetirildi? 27 sentyabr tariximizdə hansı yeri tutur? Qazanılan qələbənin tarixi əhəmiyyəti nədir? Ondən hansı ibtut dərslər alməq lazımdır?

Qarşıda dayanan başlıca vəzifələr

1988-ci ildən etibarən Azərbaycan xalqının və bir-birini özündən hakimiyyətlərini qarşısında dayanan başlıca vəzifələri Ermənistanın - tarixi torpaqlarından, dödə-bəda yurdlarından vəhşicənə qovulan azərbaycanlıların problemirini həll etmək, Ermənistanın Azərbaycanın daxili işlərinə müdaxiləsini dayandırmaq, dövlət müstəqilliyi bərpa ediləndən sonra işə həərli təvəzüz nəticəsində işğal olunmuş torpaqları azad, azad bütövlüyünü və dövlət suverenliyini bərpa etmək idi. Kökləri geniş mənada Orta Əsrələr solib yuruluşlarına, sonralar çarizmin isti donizlərlə çıxmaq möqsədliyinə çatmaqdan ötrü erməniləri gətirib azərbaycanlılara məxsus torpaqları yerləşdirəmiş, rejim, sistem dayışsada, sovet hakimiyyətinin tarixi niyyətlərinə əlavə etdiklərinə, Azərbaycan ərazisində süni şəkildə müxtər qurum yararmasına, Ermənistan ədlanan əzədən azərbaycanlıların tarixi torpaqlarından kütləvi sürətdə deportasiya edilmələrinə gətirib çıxan əsaslı azərbaycanlıların və işğalın qarşısını 1988-1993-cü illərdə bir-birini əvəz edən Azərbaycan rəhbərliyi ala bilmədilər. Əzərlərimiz işğal olundu, qəçim və məcburi köçkənlər ordusu yarandı, döküm geriyə gətirə

27 sentyabrın təməli

İtirmək, xaricdən dəstəklənən separatçı-lıqla parçalanmaqla, vətəndaş müharibəsi təhlükəsi qarşısında yəqinliklə ağır bir təşəbbüs qarşıladı və Konstitusiyaya uyğun olaraq hakimiyyəti gələn Ulu Öndər Heydər Əliyevə təkcə dövlət mütə-aqilliyi itirilməkdən, ölkəni separatçı-lıqla bölünməkdən, xalqı vətəndaş mü-haribəsindən xilas etmədi, eyni zamanda Ermənistanın hərbi təcavüzünü dayan-dırmaqla və işğal edilmiş əraziləri xalq əhatə etməkdən ötür müəyyənləşdirdiyi stratejiyasını ardıcıl olaraq həyata keçir-məyə başladı. Heydər Əliyev yeni Azər-baycan dövlətinin memarı oldu. Ölkədə yaranmış ağır şərait qiyəmtəndirən Heydər Əliyev 1994-cü ilin may ayında atəşkəs verdi. Lakin bundan əvvəl dövlət zərba vurmaqla qərara gəlmişdi. 1993-cü ilin sonları - 1994-cü ilin əvvəl-lərində uğurlu Horadiz əməliyyatı nəti-cəsində ərazilərin bir qismini işğaldan ədalətli şəkildə döşməyə və dünyaya göstərdi ki, Azərbaycan xalqı və dövlə-ti topraqlarının işğal altında qalmalı və fak-ti olaraq qaytarmıyacaq, hansı vətə-nlilə olursa-olsun ədalət edəcək. Atəşkəsə gedərkən Heydər Əliyev ödəmə qədrinə mə-dənit dağımaq halda olan ordunu qurmaq, bərbaad vəziyyətdə düşən ölkənin inkişaf-ını açarını tapmaq, fəal karxı siyasət yürüdərkə tərəfdaşları qazınmaq və ərazi-ləri işğaldan qurtarmaqla ötür ehtibar-lı zəmin hazırlamaq idi. 1994-cü il sent-

Qorbo çıxının qarşısını cəsmən, bəylik
İpək yolu, Bakı-Tbilisi-Keyhan əsas ixrac
neft boru kəməri, Bakı-Tbilisi-Erzurum
qaz kəməri, Bakı-Tbilisi-Qars də-
mir yolu və digər layihələrən keçdiyi
qarazelli nəzarətə götürmək idi. Qarşısı
qayətə aylan düşmən yoldaşında yerində otu-
rulsada da, təcridatlarından əl çəkməyərək
sentyabr ayında yenidən qanlı omlər
törədi. Diplomatların imkanları artı-
tılmamışdı. Bundan sonra baş verələr
üçün bütün məsuliyyəti Erimonstannın
üstünə düşürdi. Azərbaycan dövləti "sərt
göstəriş"dən istifadə etməyər məcbur oldu.

Ədalətsiz dünyaya qarşı tək yumruqla döyüş

Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin atəfində sıx birleşən Azərbaycan xalqı müharibəyə başladı. Bunu işğalçı Ermənistan deyil, onun müdafiə edən ədələtsiz dünyaya qarşı tək bir yummruqla mübarizəyə aqlanmaq istədi. Müharibə ovaxtda qorunma vəsifin başqa vəsifilərlə, silah gücü ilə davamı oldı. 2020-ci il sentyabrın 27-ndən noyabrın 10-dək davam edən 44 günlük döyüş və 2023-cü il sentyabrın 19-20-də 23 saat sürən lokal xarakterli antitörpə tədbirləri noticesində 1988-ci ildən bəri Azərbaycanın qarşısında duran yoldu. Prezident birədəfəlil hərdən bu

Azərbaycan başlıca məqsədinə çatacaq: diplomatiya, yoxsa müharibə yolu ilə?

2003-cü il oktyabrın 15-də prezident seçilən İlham Əliyev bütün ikitərəfli və bəynəlxalq görüşlərdə qətiyyətli bildir-
di ki, Azərbaycan qalması və dövləti arzu-
olunur işğal altında qalmalı ilə heç vaxt
barışmayacağı, toparqlanması ikinci emə-
ni dövlətinin yaradılmasına icazə vermə-
yəcək və istənilən vasitələrlə onu vətən-
edəcək. Dövlət və millət bu məqsədə
mülməlmə olmağ qətiyyətli hazırladı. 2016-cı ilin
Aprel dövləti arzuolunur işğalının
bir hissəsini arzu etmək Azərbaycan
dövləti işğalla barışmayacağına düşmə-
mə və dünyaya qətiyyətli göstərdi. Aprel
dövləti 2020-ci ilin 44 günlük Vətən
müharibəsinə qazanan qələbənin baş-
mühərri oldu.

Maqəsdə cəməndən ötürü Prezident İlham Əliyev həm ölkə daxilində, həm də beynəlxalq aləmdə geniş tədbirlər həyata keçirdi. Tariximizdə ilk dəfə olaraq "yumaş qədər" deməli məharətlə istifadə olundu. İşğalçılıq siyasətini ötrü-bəsdə etməklə məşğuldi minasqışını dini demə yindirməyö, guya xristianların hüquqlarının pozulması kimi qələmə verməyə çalışır. Çünki Ermənistanın çirkin təbliğatına cavab olaraq Mehriban xanım Əliyevə ötrü rəhbərliyi altında Heydər Əliyev Fondunun fəaliyyəti nəticəsində uydurma erməni təbliğatına ağır zərbələr vuruldu. Çünki təklümləri və müharibənin siyasətini dəyərlə Azərbaycan dövlətinə münasibəti ötrü aza hək etməklə səylərini baxmayaraq, Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan "Qarabağ Ermənistanıdır" deyərək "nöqtə" deməklə məsələnin danışıqlarlaşdırılması vasitəsilə tənizlənməsi mümkünküylü ötrü ötrü nə qoydu. Müxtəlif beynəlxalq toplantılarda Prezident İlham Əliyev ötrü tədbirlər cavabları ilə rəzil etdi. Lakin Ermənistan yeno də toxırıbların davam etdirdi. 2020-ci ilin iyul ayında Azərbaycan-Ermənistan dövlət sərhədində Tovuz rayonu hissəsinə qədər hadisəni törətmişlə məsələ rəsmi İrəvanın maqəsdə sərhəd-dəki strateji yüksəklikləri ölə keçirmək, qoruydu Azərbaycanı qoruduqların işğalından yayınmadı, öz ödələri Kolkətinin Türkiyəlik işğalçı Əfqəzli Təşkilatının minasqışına cəlb etdi. Azərbaycan cəlb

Azərbaycanın yenidoğan uzadığı sözləri olını qorub etməyin Ermənistan və xaric-i ölkələrdəki erməni təşkilatları xislətlərinə uyğun olaraq dənizə haray-əhsis qorupadığı, terror aktlarına həyata keçirdikdə Azərbaycanın yenidoğan "sörtgic"don istifadə etməli oldu. Təcavüzkar Ermənistanın işğal rejimində Azərbaycanı separatçı, terrorçu necə özində Azərbaycan dövlətinin 19-20 sentyabr tarixindən həyata keçirdiyi, bir sükutdan əs süfrən lokal xarakterli anti terror tədbirlərindən sonra sözləri qorub əli, əs bəyər qaldıraraq Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyevin qarşısında diqqət çəkdi, ayaqları altında sordidi. Hec bir mütləki əli ziyən gormədi. Qondarma rejim özünü bəxşdi, Bu. tarixi Zəfərdi!

Qələbəni şərtləndirən başlıca amillər

Büyük seforin qazanılmasını müharibə orfodosisə və hərbi əməliyyatların gedişində bir sıra amillər şərtləndirirdi. Birincisi, qələbənin qazanılmasında iqtisadi güc və yürüdülmə müstəqil siyasət müstəsna rol oynadı. Prezident İllah Əliyev bu barədə deyir: "İqtisadi güc. Əgər iqtisadi gücümüzə olmasaydı, bu Qələbəni əldə etmək mümkün olmazdı. Əl növəbə iqtisadi müstəqillik təmin edilməli idi və təmin edildi... Müstəqillik və bu bizə imkan verdi ki, ölkəmizə iqtisadi etibar, eyni zamanda ordu-muzun gücləndirək. Biz ordumuz üçün lazımlı olan bütün hərbi texniki, silahları xarici bazarlardan alırdıq. Əgər bizim iqtisadımız inqarımız olmasaydı, biz bunları necə əldə edə bilərdik?"

İkincisi, qələbənin qazanılmasında siyasi iradə və milli birlik başlıca rol oynadı. Ölkə daxilində uğurlu siyasətin aparılması nəticəsində Azərbaycan dünya üçün nadir inkişaf modelini yaratmışdı. Milli vəhdət, vahid amal uğrunda birləşmək, xalq-iqtidar birliyi ələvə güc verdi, bəzi mənfur xarici dəirələrin çirkin planlarını Azərbaycanda həyata keçirmələrinin qarssını aldı.

Üçincüsü, qələbənin qazanılmasında səmərəli vahid xarici siyasət xətti xüsusi yer tutur. Azərbaycan diplomatiyası, digər siyasi və ictimai təşkilatlar dövlət başçısının müəyyənələşdirdiyi xətti uğurla həyata keçirdi. Ermənistana işğal altında saxladığı ərazilərin Azərbaycanın tarixi torpağı, ermənilərin gəlmə oluduqları rəsmi fakt və sənədlərin əsasında dünyada sübut edildi və beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən müvafiq qətnəmələr qəbul olundu. Dövlət başçısının müəyyənələşdirdiyi və ardıcılıqla həyata keçirilən vahid xarici siyasət xətti Azərbaycan xalqını qələbəyə gətirdi.

Qonşu dövlətlərlə mehriban və səmimi münasibətlərin qurulması qələbənin qazanılmasına təsir etdi. Bunu dövlət başçısı İlham Əliyev belə bəyan etdi: *"Biz bütün qonşu ölkələrlə səmimi dostluq əsasında münasibətlər qura bildik, qarşılıqlı hörmət, qarşılıqlı inam əsasında. Əgər biz bunu etməsəydik, bu gün münaqişə ətrafında tam başqa proseslər gedə bilərdi"*.

Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü uğurlu xarici siyasət fəaliyyəti nəticəsində işğalçı Ermənistan dalana dırdı. Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban Əliyevanın rəhbərliyi altında Bakıda keçirilən dınlararası, sivilizasiyalararası dialoq forumları, İtaliya, Fransa, Vatikan və başqa ölkələrdə kilsələrin təmiri Ermənistanın yudurma təbliğatını paxa çıxardı. Həyata keçirilən beynəlxalq layihələr Azərbaycanın dünyadakı mövqelərini möhkəmləndirərək Ermənistanı təcrid vəziyyətinə saldı.

Dördüncüsü, qələbənin qazanılmasında vacib amillərdən biri güclü ordunun qurulması və müdafiə sənayesinin inkişafı olmuşdu. Azərbaycan dövləti Silahlı Qüvvələrinə xüsusi qayğı göstərirdi. Bu məsələdən danışan dövlət başçısı bildirdi: "Ordu qüvvələrinə, bu 17 il ərzində mənim işimin əsas hissəsi ordu qüvvələrinə həsr edilmişdir, ki, biz ordumuzu necə gücləndirək, ordumuzu ən müasir silahlarla təchiz edək. O da əsas məsələ deyildi. O silahları almaq üçün təkcə məddi vəsait kifayət etmir. Yəni zamanda diplomatik, siyasi səylər göstərilməlidir və biz buna da nail oluq. Bu gün Azərbaycan öz hərbi təchizatından bir çox ölkələrdən təmin edilir. Yəni zamanda mənim təşəbbüsüm- lə Azərbaycan müdafiə sənayesi yaradıldı. Biz ordumuzun tələbatını böyük dərəcədə daxili istehsalatla təmin edirik. Azərbaycanda 1000-dən çox adda hərbi təyinatlı məhsul istehsal edilir, o cümlədən ən müasir məhsullar... Ordu qüvvələrinə, hərbiçilərin maddi-məişət problemlərinin həlli, təqdimatı çəxmiş hərbiçilərin məişət problemlərinin dövlət tərəfindən həl olunması, onların məzəllirin verilməsi, hərbiçilərimizin iş şəraitinin yaxşılaşdırılması. Biz demək olar ki, bütün hərbi şəhərcikləri, hərbi bazalarını yenidən qurduq və onları ən yüksək standartlara cavab veririk. Əlbəttə, ilk növbədə döyüş qabiliyyəti... Döyüş qabiliyyəti artırdı... Döyüş qabiliyyətinin artırılması ordu qüvvələrinə sahəsində əsas amildir. Biz müasir silahlardan istifadə edirik, texnikadan istifadə edirik, düşmənin texnikasını məhv edirik".

Bəşinisi, qələbə Azərbaycan hərbiçisinin qəhrəmanlığı sayısında qazanıldı. Dağlardan, sıldırım qayalarından, çürək ayaq texnikadan istifadə etmədən, dişlə hərbi tarixində nadir halda rast gəlinən qəhrəmanlıq göstərərək əlbəyaxa savaşa Şuşa şəhərinin azad edilməsi və sairə Azərbaycan əsgərinin qəhrəmanlığı idi. Hec bir xairi yarıdım olmadan ərazilərini işğaldan azad etməklə Azərbaycan İkinci Dünya müharibəsindən sonrakı dövrdə tarixi nailiyyət əldə etdi.

Altuncisi, qələbənin qazanılmasında Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin şəxsiyyəti amili, qəti iradəsi, prinsipal mövqeyi, diqqət işlərinə dərinlən bilməsi, mahir diplomatıyası, üstün zəkası və böyük sərkərdəlik amirəti başlıca rol oynadı. Bütün Azərbaycan qələbənin fəvqündə dayanaraq millətə toparlayan, millətin gücünə Ali Prezident İlham Əliyev qələbənin memarı oldu. Ərazilərimizi işğaldan azad edən ösgər dünyanın ən güclü ösgəri, homin orduya rəhbərlik edən Ali Baş Komandan ışı dünyanın ən qüdrətli sərkərdəsidir. Dediği bütün sözlərin üstündə dayanən dövlət başçısı yenilməz əzmi və qətiyyəti ilə zəfər qazandı.

Nəhayət, qələbənin qazanılmasında millətin dövlət rəhbərinə böyük inanı və etimadı mühüm rol oynadı. Millətin dövlət rəhbərinə inam və etibarı isə özü-özündən deyil, onun gördüyü işlərdən, millət sevgisindən yaranır. Dövlət başçısı gücünü, qüdrətini Uca Yaradan-dan və millətdən alır.

**Zəfərin əhəmiyyəti:
Azərbaycan tarixinin
ən yeni dövrünün başlanması**

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Vətən müharibəsində düşmənin ərazilərimizdən qovulması, bir müddət sonra sərhəddə Laçın rayonunda Həkəri çayının üstündəki körpüdə nəzarət-bura-

kılıx məntəqəsinin qurulması ilə bütün sərhədlərimiz üzərində nəzarətin olda edilməsi, lokal xarakterli antirior tədbirlərinin sona separaı rejimin dövlətimizin şərtiləri qəbul edərək ağ bayraq qaldırması nəticəsində bütün ərazilərimizdə suverenliyimizin tam bərpə olunması, separaıların həbs olunması, bütün bunlar əhəmiyyətlinin miqyasına görə görsənmiş, ohatılı, monasına gəzə dorindir. Tərrorçu qrupların və separaıların təslim olması ilə Azərbaycan Respublikası bütün ərazilərində dövlət suverenliyi bərpə etdi. Kökləri müstəmləkəçilik siyasətinə gedib çıxan, həm 1918-1920-ci illərdə birinci respublika, həm 1920-1991-ci illərdə müstəqil dövlət də, ikinci respublika, həm də 1991-ci ildən sonrakı üçün cü respublika illərində Azərbaycanın bədənində qarayara, çibən olan bu problemi yalnız Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyev 2013-cü ildə birdövlət, kökündən kəsib ataraq qazandıqı müntəşəm zəfərlə qoruyduq. on yeni dövlətin başlanğıcını taxdıq. Qondarma "Düq qarabaq" ifadəsi tarixin ziyyəlinə atıldı. 1921-ci ildə siyasi ləkəlsindən çıxarılma Zəngəzur adı bərnə edildi.

İşgalçı ölkənin özlişməsi, ərazilərimizdən azad edilməsi Orta əsrlerin "səlib yürüşləri"ndən başlayan, dünya erməniliyinin və hadisələrinin XVIII əsrdən etibarən qurduqları planlarını dəmədəmiş edilməsi və Azərbaycan xalqının arzuludur. ruun, xəyallarının gerçəkləşdirilməsidir. B. Ermenistan müdafiə edən dövlətlər, şəhərlər, bütün qrupları üzərində tarixi zəfərdir. Prezident İlham Əliyev xalqımıza qarşı olan səlibçi psixologiyasını, islamofob planları dəmədəmiş edərək onların hamısından güclü, yenilməz və bütönlük olduğunu bir dəhə sübut etdi. Dövlət təzyiqləri rədd edən, özünü də dədiyi kimi, heç bir yarımcı qərarın qəbuluna təhəbbür olmayan, millətin və dövlətin inkişafına mane olan əngəlləri əzən, ərin səhvi dəyərlərdə Azərbaycan ərazisində basdırılmış bombanı əbədi olaraq zərərsizləşdirən Prezident İlham Əliyev zəmənməizin ən böyük strateji, diplomati, mahir sərkərdəsi və informasiya savaşının qalibi oldu. Prezident İlham Əliyev göstərdi ki, bir dövlət böyüklüyü onun ərazisinin həcmi, əhalisinin sayının çox və ya az olması ilə müəyyənolunmür. Onu müəyyənolundiran millət, dövlətə rəhbərlik edən şəxsin zəkəsidir.

Azərbaycan xalqının və dövlətinin arzularını və xəyallarını gerçəkləşdirən Prezident İlham Əliyev gələcək nəsillərə yaşamaqniq dasturunu verdi, dünyanın barəsində qalmasını asılı olmayanı, başını dik tutaraq yaşamağı öyrətdi. Tariximizdə ilk dəfə olaraq yaradılan Zəfər Parkı təkcə indiki dəfə, gələcək nəsillər üçün də tarixi əhəmiyyət daşıyır. Zəkasi, qıyətıyoti, cəsaratı və yenilməz ürədi ilə dünyəvi möhtəşəm azərbaycanlı obrazı təqdim edən Prezident İlham Əliyev göstərdi ki, Azərbaycanın haqq işindən heç vaxt geri çəkilməz. Azərbaycanla toziyqli danişmaq neticəsində ermənilər işğalından azad edilmiş 1994-cü ildə atəşkəsə gedərkən Heydər Əliyevin müayyənələşdirdiyi stratejiyənı Ermənistan, dünya erməniləri və onların havadarları üzərində üstünlüyünü və qalibliyini göstərdi.

Heç bir xarici dövlət və beynəlxalq təşkilatın yardımı olmadan işğaldan azad edilmiş ərazilərdə qısa müddətdə səhər, qəsəbə və kəndlərin tikilməsi, infrastrukturun yaradılması, iş yerlərinin açılması, keçmiş məcburi köçkünlərin planlı şəkildə doğma yurdlarına qaytarılması, hazırda təxminən 100 min nəfərə qədər

insanın işğaldan azad edilmiş ərazilərdə olması Prezident İlham Əliyevin yaratdığı ən yeni Azərbaycandır.

Qazanın qələbə ilə Cənubi Qafqazın tarixində sülh və əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yarandı. Prezident İlham Əliyev ərəmənliyi öz maraqlarınənamına istifadə edən dövlətlərin ələindən qurtarməğa çalışır. Qazandığı qələbə ilə yüzilliklər boyu türk dünyısına qarşı quraşdırılan kirli oyunların darməğdənəndi. Prezident İlham Əliyev türk dövlətlərinə və xalqlarına ələ yol göstərdi və başını ucə etdi. Türk dövlətləri və müstəqil dövlətləri olmayan türk xalqlarının özünə inamı artı. Bu zəfər XXI əsri türk əsri etdi. Qazanın qələbə ilə BMT, ATƏT və başqa təşkilatların üstündəki ləkə ə silindi. Prezident İlham Əliyev ATƏT-in Minsk qrupu həmsədrlərinin mərhələli, paket və ümumi dövlət planlarını istifadəyə yarasız qəğiz parçası kimi ıstıfə bir kənərdə atdı.

Qələbə ilə Prezident İlham Əliyev dünyada əzilən xalqlara da yol göstərdi. Bu gün Azərbaycan rəhbəri haqq, ədalət rəmzidir.

İbrat darslari

[illegible]

Allah şəhidlərimizə rəhmət etsin!
Millətimizi məğlub vəziyyətdən çıxarıb qalib edən, arzularını gerçəkləşdirən, əsası Ulu Öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyev tərəfindən yürüdülməli bu siyasət daim davam etdirilməlidir...

Musa QASIMLI,
Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisi Sədrinin müavini